

Nr 90.

Ankom till riksdagens kansli den 18 maj 1917 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en norrländsk andelsmejerifond ävensom en i ämnet väckt motion.

(2:dra avd.)

Uti en till riksdagen den 23 april 1917 avlåten, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisad proposition, nr 339, har Kungl. Maj:t under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels besluta, att en särskild fond, benämnd norrländska andelsmejerifonden, skall inrättas för understödjande av andelsmejeriers anläggande i Dalarna och Norrland, från vilken fond, som skall förvaltas av statskontoret, statslån må, i mån av tillgång och intill ett belopp av högst 150,000 kronor årligen, tilldelas hushållningssällskap, som förklarar sig villiga att utlämna mejerilån för anläggande av sådant mejeri;

dels såsom kapitalökning anvisa för år 1918 ett anslag till denna fond av 150,000 kronor;

dels ock godkänna de av chefen för jordbruksdepartementet föreslagna allmänna villkor och bestämmelser för lån ur ifrågavarande fond.

Enligt berörda statsrådsprotokoll äro de av departementschefen föreslagna villkoren och bestämmelserna av följande lydelse:

1) Hushållningssällskap, som önskar från ifrågavarande fond erhålla statslån för att därav utlämna mejerilån till anläggande av nya andelsmejerier med inredning och utrustning, må därom inom tid, som Kungl. Maj:t bestämmer, till lantbruksstyrelsen ingiva skriftlig framställning, innehållande uppgift å de mejerianläggningar, för vilka mejerilån blivit

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 10 saml. 54 häft. (Nr 90 - 91.)

hos hushållningssällskapet sökta, förslag till belopp och lånetid för varje särskilt dylikt lån ävensom övriga för ärendets bedömande erforderliga uppgifter; ägande lantbruksstyrelsen fastställa formulär för sådan framställning.

2) Lantbruksstyrelsen må efter prövning av sålunda gjorda framställningar bevilja hushållningssällskap statslån från fonden och skall därvid fastställa den tid, inom vilken vid varje särskilt företag mejerianläggningen skall påbörjas och fullbordas, åliggande det lantbruksstyrelsen att om beviljat statslån meddela uppgift till statskontoret.

3) Finnes lånebelopp vara av hushållningssällskap disponerat på annat sätt än förevarande bestämmelser tillåta eller den med lånet avsedda anläggningen icke vara påbörjad eller fullbordad inom den av lantbruksstyrelsen fastställda tiden, skall sådant lånebelopp, på yrkande av lantbruksstyrelsen, omedelbart återbetalas av hushållningssällskapet.

4) Å lyftat, oguldet statslånebelopp skall hushållningssällskap erlægga fyra och en halv procent årlig ränta från lyftningsdagen.

Sedan statslån innehafts under två år från lyftningsdagen, skall vid utgången av vart och ett av de därpå följande femton åren återbetalas en femtondel av det ursprungliga beloppet.

Med fullgörande av de sålunda stadgade ränte- och kapitalinbetalningarna må dock hushållningssällskap åtnjuta anstånd varje gång under tre månader från förfallodagen.

Därest hushållningssällskap icke inom sålunda föreskriven tid inbetalat förfallet kapitalbelopp, skall därå erläggas sex procent årlig ränta från förfallodagen, tills betalning sker.

5) Mejerilån, som av hushållningssällskap utlämnas, må icke till något mejeriföretag beviljas till högre belopp än 15,000 kronor och må icke uppgå till mera än den uppskattade kostnaden för anläggande av mejeriet med inredning och utrustning.

6) Lån må icke beviljas för betalande av skuld för mejerianläggning, som tagits i bruk före låneansökningens ingivande till hushållningssällskapet.

7) Rörande mejerilån, som av hushållningssällskap utlämnas, skall, innan någon del därav må av låntagaren uppbäras, mellan hushållningssällskapet och låntagaren upprättas fullständigt lånekontrakt, varuti bestämmelser i följande avseenden skola finnas intagna, nämligen:

beträffande beskaffenhet och värde av byggnad jämte inredning och utrustning, för betalande varav mejerilånet är avsett, samt tid för anläggningens påbörjande och fullbordande;

rörande lånets belopp, säkerheten och villkoren i fråga om ränta och återbetalning;

huruvida lånet må lyftas på en gång eller i särskilda terminer samt angående sättet och villkoren för lånets utbekommande;

angående viss tid, inom vilken lånet skall vara till fullo uttaget, vid äventyr att rätten till utbekommande av ej lyft belopp skall vara förverkad;

angående den kontroll från hushållningssällskapets sida, som låntagaren skall vara skyldig underkasta sig; samt

därom, att möjligen uppkommande tvister mellan hushållningssällskap och låntagare beträffande tillämpningen av lånekontraktets bestämmelser skola avgöras av skiljemän i enlighet med gällande lag om skiljemän samt att klander mot skiljemännens beslut icke må äga rum.

8) Vid uppgörande av omförmälda lånekontrakt må andra villkor icke betingas i fråga om ränta och återbetalning, än som stadgats angående statslånet, dock med undantag i följande avseenden, nämligen:

att hushållningssällskap icke är förpliktat att medgiva anstånd med fullgörandet av förfallen ränte- och kapitalinbetalning;

att låntagare skall äga att, därest han så önskar, även före lånetidens utgång på en gång inbetala ogulden del av mejerilånet; samt

att hushållningssällskap må kunna förbehålla sig rätt att under nedan angivna förutsättningar uppsäga lämnat mejerilån till inbetalning å tid, som hushållningssällskapet bestämmer, nämligen

a) om låntagaren ej fullgör vad i kontraktet föreskrivits i fråga om uppförandet av byggnad eller angående anskaffandet av inredning och utrustning;

b) om låntagaren visar sig försumlig i att erlægga föreskriven ränte- och kapitalavbetalning;

c) om låntagaren genom bedräglig uppgift föranlett lånets beviljande; samt

d) om sådana förhållanden inträffat, att låntagaren, med hänsyn till det med lånet avsedda ändamål, uppenbarligen icke längre bör få tillgodonjuta detsamma.

9) Lånekontrakt skall upprättas i två exemplar, av vilka vardera kontrahenten skall taga ett.

10) Hushållningssällskap vare obetaget att under lånetiden medgiva låntagare de lindringar i avseende å lånets återbetalning eller låntagarens skyldighet i övrigt, vilka icke strida mot meddelade föreskrifter eller eljest äro oförenliga med lånets ändamål.

11) Det åligger hushållningssällskap, som innehar statslån, att

årligen inom tid, som lantbruksstyrelsen bestämmer, till styrelsen avgiva redogörelse över lånerörelsen enligt av styrelsen fastställt formulär.

12) Statskontoret äger att till vederbörande hushållningssällskap utbetala beviljat statslån mot hushållningssällskapets förskrivning dära.

13) Statskontoret har att, därest stadgad kapital- eller räntebetalning å statslån icke i rätt tid fullgöres, därom göra anmälan hos Kungl. Maj:t, som då vill bestämma, huruvida oguldet statslånebelopp jämte ränta skall återbetalas före den fastställda amorteringstidens slut.

14) Kungl. Maj:t äger meddela de närmare bestämmelser, som kunna erfordras för vinnande av det med ifrågavarande lån avsedda ändamål.

Beträffande utredningen i detta ärende tillåter sig utskottet hänvisa till statsrådsprotokollet.

Motion.

I samband med förevarande proposition har utskottet till behandling förcheft en i anledning av densamma av herrar *Jesperson* m. fl. i riksdagens andra kammare väckt, till jordbruksutskottet jämväl hänvisad motion, nr 480, varuti hemställts, att riksdagen ville besluta att bland villkor och bestämmelser för lån från norrländska andelsmejerifonden även må bland de bestämmelser, som upptoges i lånekontraktet mellan hushållningssällskapet och låntagaren, beträffande byggnadens inredning och utrustning intages bestämmelse, att byggnaden skall vara försedd med tillfredsställande kylanordningar.

Till stöd härför har anförts följande:

»Kungl. Maj:ts proposition nr 339 angående inrättande av en norrländsk andelsmejerifond upptager även förslag till villkor och bestämmelser för lån från norrländska andelsmejerifonden. Dessa villkor måste enligt sin natur vara allmänna, men om förslag härmed framställes att bland de allmänna villkoren även beredes plats för ett särskilt villkor eller att bestämmelser må i lånekontrakten intagas om att till mejeribygnadens utrustning även skall höra tillfredsställande kylanordningar, så sker denna framställning på grund av goda kylanordningars grundläggande betydelse för rationell mejeridrift icke minst även med hänsyn till driftens ekonomiska utbyte och säkerställande ävensom tillfölje därav att mejeridriften flerstädes i Sverige knappast torde kunna anses tillfredsställa ens mycket måttliga anspråk i fråga om kylanordningar.»

Utskottet.

Utskottet delar den av departementschefen uttalade uppfattningen om önskvärdheten av att andelsmejerirörelsen i landets nordligare delar erhåller det stöd, som en statens lånefond kan skänka vid verksamhetens igångsättande; och har utskottet intet att erinra emot den av departe-

mentschefen föreslagna storleken av fonden. Däremot kan utskottet icke frångå riksdagens nästlidet år intagna ståndpunkt att den ränta, mot vilken lånen skulle utlämnas, icke bör sättas lägre än den, som staten själv får erlägga för sina upplånade medel. I detta hänseende anser utskottet, att räntefoten bör bestämmas till 5 procent, vilket även av lantbruksstyrelsen föreslagits. Skulle, såsom departementschefen antyder, statens låneränta under lånens återbetalningstid nedgå och lånen förty för låntagarna komma att te sig väl dyra, är det ju enligt ovan intagna bestämmelser låntagaren obetaget att även före lånetidens utgång på en gång inbetala ogulden del av mejerilånet. Den av departementschefen gjorda jämförelsen med redan förefintliga, till jordbruksdepartementet hörande statslånefonder har utskottet icke funnit avgörande, då enligt utskottets förmenande mejerirörelsen mera direkt giver sina utövare ekonomiskt utbyte.

Beträffande denna lånerörelse vill utskottet såsom sin mening uttala, att medel från fonden i första hand böra komma de mest behövande trakterna av Norrland och Dalarna till del.

Vad slutligen angår det i motionen uttalade önskemålet angående införande bland villkoren för lån från fonden av en bestämmelse om byggnadens förseende med tillfredsställande kylanordningar, synes det utskottet, att en dylik bestämmelse i vissa fall kan vara ändamålsenlig. Utskottet hyser emellertid den förvissningen att vid upprättande av det mellan vederbörande hushållningssällskap och låntagare föreskrivna kontrakt för varje särskilt fall tages i övervägande behovet av en sådan bestämmelse.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

a) att riksdagen må

dels besluta, att en särskild fond, benämnd norrlandska andelsmejerifonden, skall inrättas för understödande av andelsmejeriers anläggande i Norrland och Dalarna, från vilken fond, som skall förvaltas av statskontoret, statslån må, i mån av tillgång och intill ett belopp av högst 150,000 kronor årligen, tilldelas hushållningssällskap, som förklarar sig villiga att utlämna mejerilån för anläggande av sådant mejeri;

dels såsom kapitalökning anvisa för år 1918 ett anslag till denna fond av 150,000 kronor;

dels ock godkänna följande allmänna villkor och bestämmelser för lån ur ifrågavarande fond:

1) Hushållningssällskap, som önskar från ifrågasvarande fond erhålla statslån för att därav utlämna mejerilån till anläggande av nya andelsmejerier med inredning och utrustning, må därom inom tid, som Kungl. Maj:t bestämmer, till lantbruksstyrelsen ingiva skriftlig framställning, innehållande uppgift å de mejerianläggningar, för vilka mejerilån blivit hos hushållningssällskapet sökta, förslag till belopp och lånetid för varje särskilt dylikt lån ävensom övriga för ärendets bedömande erforderliga uppgifter; ägande lantbruksstyrelsen fastställa formulär för sådan framställning.

2) Lantbruksstyrelsen må efter prövning av sålunda gjorda framställningar bevilja hushållningssällskap statslån från fonden och skall därvid fastställa den tid, inom vilken vid varje särskilt företag mejerianläggningen skall påbörjas och fullbordas, åliggande det lantbruksstyrelsen att om beviljat statslån meddela uppgift till statskontoret.

3) Finnes lånebelopp vara av hushållningssällskap disponerat på annat sätt än förevarande bestämmelser tillåta eller den med lånet avsedda anläggningen icke vara påbörjad eller fullbordad inom den av lantbruksstyrelsen fastställda tiden, skall sådant lånebelopp, på yrkande av lantbruksstyrelsen, omedelbart återbetalas av hushållningssällskapet.

4) Å lyftat, oguldet statslånebelopp skall hushållningssällskap erlægga fem procent årlig ränta från lyftningsdagen.

Sedan statslån innehafts under två år från lyftningsdagen, skall vid utgången av vart och ett av de därpå följande femton åren återbetalas en femtondel av det ursprungliga beloppet.

Med fullgörande av de sålunda stadgade ränte- och kapitalinbetalningarna må dock hushållningssällskap åtnjuta anstånd varje gång under tre månader från förfallodagen.

Därest hushållningssällskap icke inom sålunda föreskriven tid inbetalat förfallet kapitalbelopp, skall därå erläggas sex procent årlig ränta från förfallodagen, tills betalning sker.

5) Mejerilån, som av hushållningssällskap utlämnas, må icke till något mejeriföretag beviljas till högre belopp än 15,000 kronor och må icke uppgå till mera än den uppskattade kostnaden för anläggande av mejeriet med inredning och utrustning.

6) Lån må icke beviljas för betalande av skuld för mejerianläggning, som tagits i bruk före låneansökningens ingivande till hushållningssällskapet.

7) Rörande mejerilån, som av hushållningssällskap utlämnas, skall, innan någon del därav må av låntagaren uppbäras, mellan hushållningssällskapet och låntagaren upprättas fullständigt lånekontrakt, varuti bestämmelser i följande avseenden skola finnas intagna, nämligen:

beträffande beskaffenhet och värde av byggnad jämte inredning och utrustning, för betalande varav mejerilånet är avsett, samt tid för anläggningens påbörjande och fullbordande;

rörande lånets belopp, säkerheten och villkoren i fråga om ränta och återbetalning;

huruvida lånet må lyftas på en gång eller i särskilda terminer samt angående sättet och villkoren för lånets utbekommande;

angående viss tid, inom vilken lånet skall vara till fullo uttaget, vid äventyr att rätten till utbekommande av ej lyft belopp skall vara förverkad;

angående den kontroll från hushållningssällskapets sida, som låntagaren skall vara skyldig underkasta sig; samt

därom, att möjligen uppkommande tvister mellan hushållningssällskap och låntagare beträffande tillämpningen av lånekontraktets bestämmelser skola avgöras av skiljemän i enlighet med gällande lag om skiljemän samt att klander mot skiljemännens beslut icke må äga rum.

8) Vid uppgörande av omförmälda lånekontrakt må andra villkor icke betingas i fråga om ränta och återbetalning, än som stadgats angående statslånet, dock med undantag i följande avseenden, nämligen:

att hushållningssällskap icke är förpliktat att medgiva anstånd med fullgörandet av förfallen ränte- och kapitalinbetalning;

att låntagare skall äga att, därest han så önskar, även före lånetidens utgång på en gång inbetala ogulden del av mejerilånet; samt

att hushållningssällskap må kunna förbehålla sig rätt att under nedan angivna förutsättningar uppsäga lämnat mejerilån till inbetalning å tid, som hushållningssällskapet bestämmer, nämligen

a) om låntagaren ej fullgör vad i kontraktet föreskrivits i fråga om uppförandet av byggnad eller angående anskaffandet av inredning och utrustning;

b) om låntagaren visar sig försumlig i att erlägga föreskriven ränte- och kapitalavbetalning;

c) om låntagaren genom bedräglig uppgift för- anlett lånets beviljande; samt

d) om sådana förhållanden inträffat, att låntagaren, med hänsyn till det med lånet avsedda ändamål, uppenbarligen icke längre bör få tillgodonjuta detsamma.

9) Lånekontrakt skall upprättas i två exemplar, av vilka vardera kontrahenten skall taga ett.

10) Hushållningssällskap vare obetaget att under lånetiden medgiva låntagare de lindringar i avseende å lånets återbetalning eller låntagarens skyldighet i övrigt, vilka icke strida mot meddelade föreskrifter eller eljest äro oförenliga med lånets ändamål.

11) Det åligger hushållningssällskap, som innehar statslån, att arligen inom tid, som lantbruksstyrelsen bestämmer, till styrelsen avgiva redogörelse över lånerörelsen enligt av styrelsen fastställt formulär.

12) Statskontoret äger att till vederbörande hushållningssällskap utbetala beviljat statslån mot hushållningssällskapets förskrivning därå.

13) Statskontoret har att, därest stadgad kapital- eller räntebetalning å statslån icke i rätt tid fullgöres, därom göra anmälan hos Kungl. Maj:t, som då vill bestämma, huruvida oguldet statslånebelopp jämte ränta skall återbetalas före den fastställda amorteringstidens slut.

14) Kungl. Maj:t äger meddela de närmare bestämmelser, som kunna erfordras för vinnande av det med ifrågavarande lån avsedda ändamål;

b) att herrar Jespersons m. fl. motion må anses besvarad genom vad utskottet härovan anført.

Beträffande sättet för ifrågavarande medels anskaffande torde statsutskottet framdeles komma att avgiva förslag.

Stockholm den 18 maj 1917.

På jordbruksutskottets vägnar:

RAOUL HAMILTON.

Reservation

av herr *Öberg* till förmån för en låneränta av $4\frac{1}{2}$ procent.

Närvarande: se utlåtande nr 87.
